

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
УЖГОРОДСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

Серія

ПРАВО

Випуск 20

Частина II

Том 3

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з юридичних дисциплін.

*Постанова Президії ВАКу України № 205/5 від 08 червня 2005 року.
Проведено перереєстрацію видання, Постанова Президії ВАКу України № 105/3 від 08 липня 2009 року.*

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:	Бисага Ю.М. – д.ю.н., професор
Заст. гол. редактора:	Гарагонич О.В. – к.ю.н., доцент
Вчений секретар:	Белов Д.М. – к.ю.н., доцент
Члени редколегії:	Бобровник С.В. – к.ю.н., професор
	Булеца С.Б. – к.ю.н., доцент
	Воронова Л.К. – д.ю.н., професор, академік Академії правових наук України
	Гомонай В.В. – к.ю.н., доцент
	Греца Я.В. – к.ю.н., доцент
	Грошевний Ю.М. – д.ю.н., професор, академік Академії правових наук України
	Дзера О.В. – д.ю.н., професор, член-кореспондент Академії правових наук України
	Козюбра М.І. – д.ю.н., професор, член-кореспондент Академії правових наук України
	Колодій А.М. – д.ю.н., професор
	Кубічек П. – к.ю.н., професор, Університет імені Я.А. Коменського, м. Братислава (Словацька Республіка)
	Лазур Я.В. – д.ю.н., професор
	Лемак В.В. – д.ю.н., професор, член-кореспондент Академії правових наук України
	Марек К. – к.ю.н., професор, Університет імені Т.Г. Масарика, м. Брно (Чеська Республіка)
	Марцеляк О.В. – д.ю.н., професор
	Митровка Я.В. – к.ю.н., доцент
	Палінчак М.М. – к.і.н., доцент
	Патакійова М. – професор, доктор права, к.ю.н., проректор Університету імені Я.А. Коменського, м. Братислава (Словацька Республіка)
	Петришин О.В. – д.ю.н., професор, академік Академії правових наук України
	Праневічєне Б. – к.ю.н., професор, Університет імені Міколаса Ромеріса, м. Вільнюс (Литовська Республіка)
	Рогач О.Я. – д.ю.н., професор
	Семерак О.С. – к.ю.н., професор
	Сідак М.В. – д.ю.н., професор
	Скрипнюк О.В. – д.ю.н., професор
	Фазикош В.Г. – к.ю.н., професор
	Чечерський В.І. – к.ю.н., доцент
	Ярема В.І. – д.е.н., професор

Рекомендовано до друку

Вченою радою Державного вищого навчального закладу

«Ужгородський національний університет», протокол № 2 від 28 червня 2012 року.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації серія ВК № 7992, видане Державним комітетом телебачення і радіомовлення 09.10.2003 р.

РОЗДІЛ 9

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ.....91

Ахундова А.А. ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАХИСНИКА ПРИ ПРОВЕДЕННІ ДОПИТУ ПІДОЗРЮВАНОВОГО.....	91
Безрукава А.Ф. МЕХАНІЗМ ОСКАРЖЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ РІШЕНЬ ЩОДО ДОМАШНЬОГО АРЕШТУ.....	94
Дільна З.Ф. ОСОБЛИВОСТІ ДОКАЗУВАННЯ В СТАДІЇ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ.....	97
Завгородня Г.В. ПРОБЛЕМИ ПРАВОЗАСТОСОВНОЇ ПРАКТИКИ НА ПОЧАТКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИННИХ ПОРУШЕНЬ ПРАВИЛ ОХОРОНИ АБО ВИКОРИСТАННЯ НАДР.....	100
Ігнатюк О.В. СУТНІСТЬ ПІДГОТОВЧОГО СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ.....	103
Кіцен Н.В. НЕДОПУСТИМІСТЬ «ПОВОРОТУ ДО ГІРШОГО» ЯК ЗАГАЛЬНА УМОВА АПЕЛЯЦІЙНОГО ПРОВАДЖЕННЯ.....	105
Лузапова Г.О. ДЕЯКІ АСПЕКТИ УСВІДОМЛЕННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ У СУЧАСНІЙ СЛІДЧІЙ ПРАКТИЦІ.....	109
Марчак В.Я. НОВІТНІ МЕХАНІЗМИ СУДОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДОТРИМАННЯМ ПРАВ ЛЮДИНИ.....	111
Московець В.І. УЧАСТЬ ГРОМАДЯН В ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ.....	115
Мотлях О.І. ПСИХОДІАГНОСТИКА ОСОБИ ЯК СКЛАДОВА ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ ДЕТЕКЦІЇ.....	116
Пшенічко С.О. РОЗГЛЯД СЛІДЧИМ СУДДЕЮ СКАРГИ НА ВИДАЧУ ОСОБИ (ЕКСТРАДИЦІЮ).....	119
Січковська І.В. ОКРЕМІ ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧОГО Й ПРАЦІВНИКІВ КАРНОГО РОЗШУКУ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ СЕКСУАЛЬНИХ УБИВСТВ.....	122
Товтін С.В. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ СУДОВО-МЕДИЧНИХ ТА СУДОВО-ПСИХІАТРИЧНИХ ЗНАНЬ В ХОДІ РОЗСЛІДУВАННЯ СЕКСУАЛЬНИХ УБИВСТВ.....	124
Томин С.В. СПРОЩЕНЕ ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО КРИМІНАЛЬНИХ ПРОСТУПКІВ ЯК РІЗНОВИД ОСОБЛИВОГО ПОРЯДКУ ПРОВАДЖЕННЯ В СУДІ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ.....	127
Черевко С.П. ЦИВІЛЬНИЙ ПОЗОВ У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ПРОЦЕСУАЛЬНИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ.....	130
Чумак С.П. ХАРАКТЕРИСТИКА ОСІБ, ПРИЧЕТНИХ ДО ФАЛЬСИФІКАЦІЇ РЕЗУЛЬТАТІВ ВИБОРІВ.....	132
Шкелебей В.А. ГЕНЕЗА ІНСТИТУТУ ПРИМИРЕННЯ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ.....	135
Якубова А.З. ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПОЧАТКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЗА НОВИМ КРИМІНАЛЬНИМ ПРОЦЕСУАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ.....	139

РОЗДІЛ 10

СУДОУСТРІЙ; ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА.....143

Данилюк М.І. ПРОФЕСІЙНА ДЕФОРМАЦІЯ СУДДІ: ДЕТЕРМІНАНТИ ВИНИКНЕННЯ ТА СПОСОБИ ЗАПОБІГАННЯ.....	143
Колотілова І.О. ОСОБЛИВОСТІ ПІДСТАВ СКАСУВАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ В КАСАЦІЙНОМУ ПОРЯДКУ.....	146
Лескіна І.Є. ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ У ЗАКОНОДАВСТВІ ПРО ПРОКУРАТУРУ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН.....	149
Чечерський В.І. ПОРЯДОК ПРИЙНЯТТЯ ПОСТАНОВ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ НАГЛЯДУ ЗА ДОДЕРЖАННЯМ І ЗАСТОСУВАННЯМ ЗАКОНІВ: ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ.....	151

РОЗДІЛ 11

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО.....154

Гороть А.М., Поркопчук К.М. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН З ЄС, НАТО Й ІНШИМИ МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ НА ПРИКЛАДІ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬША В 90-х РОКАХ ХХ ст.....	154
Духневич А.В. КОНЦЕПЦІЯ ОСОБЛИВОГО ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ДЛЯ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПРОДУКТАМИ В КОНТЕКСТІ ПРАВА СОТ.....	157
Житарєв Є.В. ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ МОДЕЛЬНИХ НОРМАТИВНИХ АКТИВ У НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО.....	160
Задорожній О.В. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ І РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ В ГУМАНІТАРНІЙ СФЕРІ 1991-2005 рр.....	164
Кирилюк Н.В. СУВЕРЕННА РІВНІСТЬ ДЕРЖАВ: ОБМЕЖЕННЯ З УТВОРЕННЯМ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ.....	167

19. Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Російської Федерації про заснування та умови діяльності інформаційно-культурних центрів від 27.02.1998 р. // Офіційний вісник України. – 28.05.2012. – № 38. – С. 248.
20. Соглашение между Правительством Российской Федерации и Кабинетом Министров Украины о сотрудничестве в области телевидения и радиовещания от 23.10.2000 г. // Офіційний вісник України. – 05.03.2004. – № 7. – С. 199.
21. Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Російської Федерації про взаємне визнання та еквівалентність документів про освіту і вчені звання від 26.05.2000 р. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/643_124.

УДК 341.1

СУВЕРЕННА РІВНІСТЬ ДЕРЖАВ: ОБМЕЖЕННЯ З УТВОРЕННЯМ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ SOVEREIGN EQUALITY OF STATES: RESTRICTIONS DUE TO THE FORMATION OF INTERNATIONAL ORGANIZATIONS

Кирилюк Н.В.,

*аспірант кафедри міжнародного права факультету міжнародних відносин
Львівського національного університету імені Івана Франка*

Стаття присвячена висвітленню поняття та сутності принципу суверенної рівності держав. Досліджено різні причини обмеження суверенних прав у зв'язку з утворенням міжнародних організацій. Автор акцентує увагу на порушенні принципу суверенної рівності держав.

Ключові слова: суверенітет, рівність, наднаціональність, обмеження національного суверенітету, співвідношення суверенітету.

Статья посвящена освещению понятия и сущности принципа суверенного равенства государств. Исследованы различные причины ограничения суверенных прав государств в связи с образованием международных организаций. Автор акцентирует внимание на нарушении принципа суверенного равенства государств.

Ключевые слова: суверенитет, равенство, наднациональность, ограничения национального суверенитета, соотношение суверенитета.

Article is devoted to the concept and essence of the principle of sovereign equality of States. A lot of different reasons of limitation of sovereign rights were analyzed in connection with formation of international organizations. The author focuses on the violation of the principle of sovereign equality of States.

Key words: sovereignty, equality, over nationality, limitation of national sovereignty, ratio of sovereignty.

Постановка проблеми. Виникнення на міжнародній арені наднаціональних об'єднань тісно пов'язане з проблемою обмеження державного суверенітету держав, що беруть участь у ньому. З метою вирішення глобальних і трансконтинентальних проблем держави передають здійснення частини своїх повноважень на рівень наднаціональних структур. Справа в тому, що країни-учасниці через неможливість ефективно забезпечити свої інтереси в рамках традиційного суверенітету частково делегують свої суверенні права наднаціональній владі, оперуючи при цьому новими рамками суверенітету.

Стан дослідження. Серед вітчизняних дослідників європейського правопорядку, які приділяють увагу питанням суверенітету та міжнародним організаціям, слід відзначити В. А. Василенка, В. Н. Денисова, М. М. Микісвича, В. І. Муравйова, В. Ф. Опришка, Р. А. Петрова. Звичайно ж, великий внесок у дослідження даного питання зробили вчені з країн-учасниць Євросоюзу, зокрема С. Гоці, Ж.-П. Жаке, Ж. Ізаак, В. Кернз, В. Константінеско, Ж.-В. Луїз, П. Свобода, Д. Сімон, Ж.-Л. Сорон, А. Татам, Г. Хартлі.

Метою статті є дослідження нового розуміння поняття принципу суверенної рівності держав та виявлення причин зміни поняття суверенітету у зв'язку з утворенням міжнародних організацій, з'ясування поняття наднаціональності.

Виклад основного матеріалу. Розвиток євроінтеграції в бік її посилення, особливо зважаючи на спробу запровадження Конституції ЄС та підписання Лісабонського договору, дозволяє побачити наявність стійкої тенденції, з одного боку, щодо послідовного самообмеження держав-членів ЄС у обсязі здійснюваних суверенних прав, а з іншого – набуттям ЄС дедалі більше ознак наддержавного утворення. Аналіз сучасного стану державного суверенітету держав-членів ЄС дозволяє зробити висновок, що при збереженні формально-юридичного (політико-правової форми) аспекту державного суверенітету одночасно відбувається поступове обмеження матеріальних можли-

востей його прояву, що виражається в делегуванні державами суверенних прав ЄС [1, с. 123-124].

Поняття суверенітету держави (державного суверенітету) багаторазово досліджувалося у вітчизняній і зарубіжній літературі [2]. Еволюція цього поняття, різні тлумачення терміну «суверенітет» були розглянуті в ряді монографій, які містять чимало цікавих положень і висновків.

«...Сумніватися в необхідності збереження цього терміна, як цілком справедливо зауважує професор С. В. Черниченко, – майже те ж саме, що сумніватися в доцільності збереження терміна « держава» [3, с. 28-29].

Державний суверенітет у вітчизняній доктрині зазвичай визначають як «верховенство держави в межах власних кордонів і його самостійність, незалежність у міжнародних справах. Ця особливість, властивість будь-якої держави» [4, с. 43]. Загальновизнаним є, що абсолютного державного суверенітету немає, оскільки держави взаємозалежні, і ця взаємозалежність у сучасному світі безупинно зростає. «Що стосується суверенітету держав, – зазначає, наприклад, Г. І. Тункин, – то він не є абсолютним і не означає необмежену свободу дій. Держави можуть, зберігаючи атрибути суверенітету, шляхом угод, укладених на основі добровільності та рівноправності, обмежувати свободу своїх дій».

З точки зору Н. Л. Ушакова, «універсалізуючи суверенітет, міжнародне право встановлює конкретний зміст державного суверенітету в міжнародних відносинах, тобто визначає конкретні рамки свободи дій держави з урахуванням суверенітету інших держав» [5, с. 23].

Очевидно, що держави змушені обмежувати свій суверенітет. На думку багатьох правознавців, держави обмежують свій суверенітет добровільно. Це виражається, зокрема, у міжнародних договорах, за допомогою яких вони погоджуються обмежити свої суверенні прерогативи, по-перше, тому що обставини змушують їх це зробити, по-друге, тому що це їм вигідно і, по-третє, з міркувань «простої передбачливості» [6, с. 4].

У сучасному міжнародному праві принцип суверенної рівності держав із найбільшою повнотою відбитий у Декларації про принципи міжнародного права, що стосується дружніх відносин і співробітництва між державами відповідно до Статуту ООН 1970 року. Пізніше цей принцип був розвинений у Декларації принципів Заключного акту Наради з безпеки і співробітництва в Європі (НБСС) 1975 року, Підсумковому документі Віденської зустрічі представників держав-учасниць Наради з безпеки і співробітництва в Європі 1989 року, Паризькій хартії для Нової Європи 1990 року і ряді інших документів. Даний принцип закріплений у статутах міжнародних організацій системи ООН, у статутах більшості регіональних міжнародних організацій, у багатосторонніх і двосторонніх угодах держав і міжнародних організацій, у правових актах міжнародних організацій.

Також слід зазначити, що практично всі конституції європейських держав дозволяють обмежену передачу суверенітету. У цьому сенсі не є винятком і Конституція РФ 1993 р. [7].

У ній, зокрема в статті 79, говориться, що Росія може брати участь у міждержавних об'єднаннях і передавати їм частину своїх повноважень відповідно до міжнародних договорів, якщо це не обмежує прав і свобод людини і громадянина та не суперечить основам конституційного ладу країни.

Міжнародне право не забороняє державам поступатися своїми суверенними правами міжнародним організаціям, якщо це відбувається з дотриманням всіх інших норм міжнародного та конституційного права, (добровільне волевиявлення, відсутність загроз, тиску тощо). Міжнародно-правова доктрина і практика розуміють принцип добровільності як неприпустимість застосування у відносинах між державами будь-яких форм протиправного примусу. Питання поступки суверенних прав належать до виключної компетенції самих держав, що є тією самою частиною суверенітету, яку держави не передають на «загальний суд», а навпаки, резервують виключно за собою. Тому поставлене вище питання повинно визначити ступінь зміни характеру міжнародної організації, що отримала такі права від держав-членів. Чи залишається вона як і раніше міжнародно-правовим явищем або набуває нової якості, ставлячи її поза дію міжнародного права? Відповідь на поставлене питання полягає в тому, що наділення такими повноваженнями інститутів Європейського союзу та інші міжнародні організації, безумовно, надає якості досить високої організаційної та функціональної самостійності. Однак таке визнання не дозволяє заперечувати того очевидного факту, що всі інститути Співтовариств та Союзу перебувають під серйозним політичним пресом держав-членів, які, незважаючи на часткову передачу суверенних прав, не перестають бути суверенними державами зі своїми власними цілями та національними інтересами. Суверенітет і незалежність держав не являються перешкодою для створення міжнародних організацій, побудованих на нових організаційно-правових принципах. Швидше, навпаки, вони дозволяють державі набувати статусу члена таких міжнародних організацій, якими є Європейські співтовариства і Європейський союз. Приєднання до Союзу і передача Європейським співтовариствам частини своїх суверенних прав не впливає на основні характеристики держав-членів як суб'єктів міжнародного права і членів міжнародного співтовариства. Більш того, повага суверенітету і незалежності держав-членів лежить в основі відносин між ними і Співтовариствами, а також в основі взаємовідносин між самими державами-членами.

Ніщо також не доводить, що існування Європейських співтовариств та сформоване ними право Співтовариств скасовує дію норм загального міжнародного права між членами ЄС та його обов'язковості для самих Співтовариств як суб'єктів міжнародного права. Попри беззапере-

чну оригінальність їх інституціональної системи, Співтовариства продовжують залишатися міждержавними організаціями, але не класичного вигляду, до яких можна віднести ООН і більшість інших міжнародних міждержавних організацій, створених під впливом її організаційно-правової моделі. Європейський союз загалом відноситься скоріше до нового покоління міжнародних міждержавних організацій, що володіє власним міжнародно-правовим «профілем» і займає своє місце в структурі сучасних міжнародних відносин. У західноєвропейській літературі не рідко зустрічається вислів про те, що європейцям вдалося побудувати «Спільноту народів». Однак, на практиці ЄС продовжує залишатися «Співтовариством держав», що виходить як з формальних критеріїв (членство відкрито тільки для держав і т.д.), так і зі змісту основних принципів функціонування Союзу. Недаремно більшість європейських юристів-міжнародників відносить Європейський союз до розряду «асоціації держав», а Конституційний суд Німеччини у своєму рішенні від 12.10.1993 р. перед ратифікацією Маастрихтського договору назвав його «союзом держав» (Staatsverbund) [8, с. 47].

Отож, щоб зрозуміти, в чому полягає особливий характер такої організації інтеграційного характеру, як Європейський Союз, слід з'ясувати, що таке наднаціональність.

Наднаціональність як правова категорія є предметом жвавих дискусій. Існують різні групи науковців, зокрема В. Василенко, І. Кунц, П. Хей, Г. Тункін, М. Корольов, які приймають ту чи іншу концепцію, але загальновизнаної теорії наднаціональності не існує. Певною мірою ці різнобічні погляди породжено, з одного боку, відсутністю чіткості і однозначності трактування терміна «наднаціональність» у тих небагатьох документах, де він вживається, з другого – різницею методологічних прийомів, використаних при його вивченні [9, с. 68].

На думку В. Василенка, Європейським співтовариствам притаманна наднаціональність, серед ознак якої він виділяє такі:

- володіння органами Співтовариств виключною компетенцією у сферах, які визначені в установчих актах і які раніше належали до суверенних прерогатив держав-членів;
- правоздатність головного представницького органу Співтовариств, в якому держави-члени мають нерівну кількість голосів, розширювати компетенцію Співтовариств;
- право органів Співтовариств, що діють у рамках своєї компетенції, зобов'язувати своїх членів без їхньої згоди та супроти їхньої згоди шляхом ухвалення обов'язкових постанов більшстю голосів;
- право органів співтовариств, діючих у межах своєї компетенції, укладати від імені співтовариств договори з третіми державами, що є обов'язковими для держав-членів;
- право органів Співтовариств, які діють у рамках своєї компетенції, зобов'язувати та уповноважувати своїми постановами та міжнародними договорами фізичних і юридичних осіб або органи держав-членів безпосередньо без трансформації цих постанов та міжнародних договорів у національні правовпорядки [10, с. 81-82].

Фактично ж, на думку Е. Шибаєвої, «питання про наднаціональність міжнародних організацій – це питання про співвідношення суверенітету держав-членів організації з повноваженнями створеного ними внутрішньоорганізаційного механізму». Ступінь делегування прав і повноважень держави органам міжнародної організації є суттю інституту наднаціональності [11, с. 23].

Л. Крам, Д. Дінан та Н. Нугент у своїй книзі вважають, що «наднаціональність передбачає існування політичної влади над чи окрім рівня національної держави, наявність деякої ступені її автономії від національних урядів. А

оскільки держави-члени ЄС, створюючи наднаціональний орган, делегували йому повноваження у вирішенні ряду завдань, це створює деякі обмеження суверенітету або влади держав-членів» [11, с. 23].

Держава може бути вимушена виконувати рішення, проти прийняття яких вона заперечувала. В цьому і полягає сутність наднаціонального врегулювання. Про таке врегулювання можна говорити, коли одночасно виконуються такі умови:

- рішення приймаються незалежно від держав органів або міждержавними органами, але не одностайно;
- рішення носять обов'язковий характер, мають пріоритет над національними законами і їх вступу силу не вимагає попередньої ратифікації на національному рівні;
- рішення регулюють права та обов'язки не лише держав, а й їх громадян та юридичних осіб;
- існує ефективна система судового захисту таких рішень і система виконавчого виробництва [11, с. 24].

Таким чином, головні ознаки наднаціональності в ЄС можна коротко охарактеризувати як наступні:

- органи формуються чиновниками згідно з їх особистими якостями, а не через їх належність до держави-члена;
- механізм прийняття рішень більшістю голосів;
- юридична обов'язковість актів організації для держав-членів, їх фізичних і юридичних осіб;
- акти прямої дії.

Якщо ж вважати наднаціональні риси в ЄС загрозою державному суверенітету її членів, то очевидним є те, що причини та умови можливості наднаціональності треба шукати в суверенітеті. Отже суть наднаціональності в тому, що дещо в порядку ієрархічних взаємозв'язків підпорядкування- підпорядкованості розташовується над державами як суверенними одиницями. Тобто наднаціональність може існувати лише в рамках міжнародних утворень, в яких складові елементи (держави) повністю не

втратили свого суверенітету [12, с. 5]. В чистому вигляді наднаціональність не можлива, оскільки поки держави-члени організації зберігають свій суверенітет, вони мають право вільного виходу з неї, і лишити державу цього права неможливо, як і відмовитися вони від нього не можуть, навіть включивши відповідні положення в установчий документ, в силу загальноправової презумпції недійсності відмови від потенційної вигоди. Також наднаціональність обумовлює те, що поки держави-члени ЄС не втратять свого суверенітету, про федерацію говорити не доводиться, якщо це відбудеться, то наднаціональність втратить свою сутність.

Тобто нині можна говорити про наднаціональність як про якість політичної системи, яка реалізується у діяльності інститутів ЄС. Оскільки участь держави у міжнародних відносинах вже передбачає певну втрату суверенітету, в основі наднаціональних рішень лежить вихідна колективна згода, що обов'язкова для кожної країни, яка вирішила приймати участь в інтеграційному процесі. При цьому дотримання уніфікованих правил контролюється, а до порушників застосовуються ефективні санкції.

Висновки. В даний час держави часто передають на користь утворюваних ними міжнародних організацій частину своїх повноважень, що раніше вважалися невід'ємними атрибутами державного суверенітету. Відбувається це з різних причин, у тому числі в зв'язку зі зростанням числа глобальних проблем, розширенням сфер міжнародного співробітництва і, відповідно, збільшенням кількості об'єктів міжнародного правового регулювання. Проте це не означає применшення принципу суверенної рівності в міждержавних відносинах. Передаючи частину своїх повноважень міжнародним організаціям добровільно, держави не обмежують свій суверенітет, а, навпаки, реалізують одне зі своїх суверенних прав — право на укладання угод.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Яковюк І. Державний суверенітет національних держав у складі Європейського Союзу: проблеми визначення / І. Яковюк // Вісник академії правових наук України. — 2004. — № 3. — С. 114–126.
2. Левин І.Д. Суверенітет. — М., 1948; Ушаков Н. А. Суверенітет в современном международном праве. — М., 1963; Черниченко С. В. Теория международного права. — Т.Н. М., 1999, с. 24–58; Kelsen H. Principles of International Law. — N. Y., 1952; Corbett P. II. The Growth of World Law. — Princeton, 1971; Colloque de Nancy. L'Etat souverain a l'aube du XXI siecle. — Paris, 1994.
3. Черниченко С. В. Теория международного права. — М., 1999. — Т. 1. — 336 с.
4. Международное право : учебник / Отв. ред. В. И. Кузнецов. — М.: Юрист, 2001. — 672 с.
5. Ушаков Н. А. Суверенітет в современном международном праве. — М.: Изд. ИМО, 1963. — 271 с.
6. Grievies F. L. Supranationalism and International Adjudication. — Urbana etc., 1969, P. 2–10.
7. <http://constitution.kremlin.ru/>.
8. Das Maastricht — Urteil des Bundesverfassungsgericht // Europa-Archiv 1993. — № 22.
9. Нешатаева Т. Н. Международные организации и право / Т. Н. Нешатаева. — М.: Дело, 1999. — С. 67–73.
10. Микієвич М. М. Інституційне право Європейського Союзу у сфері зовнішньої політики та безпеки / М. М. Микієвич : монографія. — Львів, 2005. — 416 с.
11. Хохлов І. І. Наднаціональність в політике Европейского Союза / І. І. Хохлов. — М.: Международные отношения, 2007. — 154 с.
12. Королев М. А. Наднаціональність с точки зрения международного права / М. А. Королев // Московский журнал международного права. — 1997. — № 2. — С. 3–20.

УДК 341.2

МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВОЙ СТАТУС СУДОВ В ВОДАХ МИРОВОГО ОКЕАНА INTERNATIONAL LEGAL STATUS OF VESSELS IN THE OCEAN

Панфилова Ю.М.,

кандидат юридических наук,

доцент кафедры международного права

Украинского государственного университета финансов и международной торговли

У статті розглянуто особливості правового регулювання забезпечення реального зв'язку між державою та суднами, що плавають під його прапором. Аналізується розвиток міжнародного судноплавства, вдосконалення правового статусу морського торговельного судна з дотриманням чинного міжнародного права.

Ключові слова: морське судно, реальний зв'язок з державою прапора, міжнародно-правове регулювання, міжнародне морське торговельне право, Світовий океан.